

RARISSIMA IZ ZBIRKE KIPARSTVA MODERNE GALERIJE

Čapljina, 21. rujna – 17. listopada 2019.

RARISSIMA IZ ZBIRKE KIPARSTVA MODERNE GALERIJE

Umjetnička galerija, Hrvatskog kulturnog središta
Založbe kralja Tomislava - Čapljina
Trg hrvatske slobode br. 1

Čapljina, 21. rujna - 17. listopada 2019.

Remek-djela i rariteti iz zbirke kiparstva Moderne galerije

Moderna galerija u svom 114 godina dugom hodu vazda je djelovala kao nacionalni muzej moderne umjetnost i desetljećima je prikazivala u svom stalnom postavu najprobranije umjetnine iz toga velikog i čudesnog razdoblja koje se naziva modernom hrvatskom umjetnošću. Kroz povijest svoje izlagačke, sakupljačke i istraživačke djelatnosti Galerija je uvijek bila temelj poimanja našeg likovnog moderniteta i središnje mjesto čuvanja nacionalne likovne baštine kako slikarske i kiparske, tako i medaljerske te grafičke. Unatrag tridesetak godina u okviru zbirke novih medija u muzeju se prikupljaju, čuvaju i povremeno izlažu i umjetnički radovi iz takozvane produkcije proširenih medija suvremenih hrvatskih umjetnika. Kao i kod svake muzejske ustanove zbirke su nastajale i rasle na različite načine. U početku darovnicama samih umjetnika, eminentnih članova Društva umjetnosti koje je 1905. osnovalo Modernu galeriju. Rasle su i međumuzejskom razmjenom, primjerice, s Muzejom za umjetnost i obrt koji je pružio utočište modernim slikarima iz Društva umjetnosti i u kojem je 1919. godine bio postavljen prvi stalni postav Galerije. Od 1934. godine i preseljenja Moderne galerije u Vraniczanyjevu palaču na Zrinjvcu, zbirke su se popunjavale mahom otkupima i donacijama nasljednika umjetničkih ostavština hrvatskih slikara, kipara i medaljara te i nadalje darovnicama samih umjetnika koji i danas, cijeneći davno zacrtanu nacionalnu orijentaciju Galerije i njen muzeološki profil Modernu galeriju obdaruju vrijednim djelima, često i međašnjim primjercima svoga stvaralaštva. Fundus Moderne galerije danas obasiže više od 11.000 umjetnina katalogiziranih u devet muzejskih zbirki. Među muzejsko-galerijskim ustanovama najkompletniji je to muzej hrvatske umjetnosti od 19. do 21. stoljeća, a njegov stalni postav s 800 eksponata raspoređenih u dva kata nepresušno je vrelo spoznaja o vrhunskim dometima hrvatskih umjetnika i zbivanjima na hrvatskoj umjetničkoj sceni od pojave modernoga građanstva do prvog desetljeća 21. stoljeća. Sažeto rečeno, mjesto je to koje svjedoči sraslost hrvatske likovne moderne s likovnim elitama moderne Europe. Za četvrto gostovanje Moderne galerije u Čapljini, na poticaj čelništva Založbe kralja Tomislava, odlučili smo se na organizacijski pregnantni pothvat predstavljanja kiparskog stvaralaštva i to onog koji čini najprominentniji dio naše zbirke kiparstva i

Hrvatsko kulturno središte,
Čapljina

pripada sjajnom razdoblju hrvatske likovne moderne od kraja 19. stoljeća do 30-ih godina 20. st. Ukratko, 22 skulpture iz prvog kata galerijskog stalnog postava demontirali smo, pažljivo upakirali i zajedno s njihovim originalnim postamentima dopremili u Čaplinu. Pridružili smo im i četiri novo pribavljene skulptore koje su u zbirku uvrštene prošle godine zahvaljujući dobrohotnosti gospođe Elizabete Rybak koja se odrekla velikoga dijela svoga nasljedstva iz ostavštine kolekcionara Drage Magjera, poglavito dijela njegove zbirke s umjetninama hrvatskih autora pa je s više desetina slikarskih, kiparskih i grafičkih djela obogatila muzejski fundus Moderne galerije. Sve u svemu izložba sadržava 26 eksponata, ni prevelikih ni premalениh za izložbeni prostor Hrvatskog kulturnog središta u Čaplini. Broj izloženih skulptura može se nekome činiti i nereprezentativnim, ali kad se odmaknemo od brojnog stanja izložbene građe i pogledamo koju selekciju kiparskih osobnosti i djela prezentira ova izložba u mah postaje razvidno da je riječ o najreprezentativnijoj izložbi kiparskoga umijeća dosad priređenoj u ovoj lijepoj galeriji, pa i Bosni i Hercegovini usudujem se dodati. Da je tomu tako dovoljno je spomenuti da su među dvanaest kiparskih osobnosti na ovoj izložbi zastupljeni velikani poput Ivana Meštrovića, kipara svjetske recepcije umjetničkoga opusa i najeksponiranijeg hrvatskog umjetnika 20. st. u kulturnoumjetničkom, političkom i patriotskom smislu. Na izložbu su uvrštena tri njegova brončana portretna remek-djela među kojima je i legendarno poprsje supruge *Ruže Meštrović*. Zastupljen je i Frano Kršinić, četrnaest godina stariji par excellence klasik hrvatskog kiparstva modernoga doba s četiri prvorazredne skulpture među kojima su remek-djela u bronci *Plesačica* iz 1933. te glasovita *Njegovateljica ruža* monumentalnih razmjera iz 1953. Njegovu mramornu *Juditu* i brončane kompozicije *Dijana s lukom* i *Buđenje* čapljinska je publika već vidjela na prošlogodišnjoj izložbi iz fudusa naše galerije pa smo ih ostavili u Zagrebu. Ne smijem propustiti spomenuti da su zastupljeni i dični začetnici hrvatskog modernog kiparstva Robert Frangeš Mihanović i Rudolf Valdec, prvi profesori Akademije likovnih umjetnosti u nas i najzaslužniji umjetnici kako za njezino utemeljenje, tako i za pokretanje akademijine ljevaonice umjetnina u kojoj su, nota bene, odliveni monumentalni „Indijanci“ Ivana Meštrovića (1927.-1928.) i potom otpremljeni u Čikago. No, ono što je bitnije za ovu našu izložbu valja kazati da su obojica po povratku u Zagreb u svojim radovima suvereno anticipirali impresionističke težnje europske nove umjetnosti i da su na prijelomu prošla dva stoljeća, uz Meštrovića, ova dvojica velikana reprezentanti odlika bečke secesije pod okriljem koje su se i školovali. U zrelim stvaralačkim godinama ostvarili su svoja najvrjednija djela bez kojih sinteza hrvatskoga kiparstva 20. st. nije moguća. U portretnoj plastici onoga vremena po majstorstvu realističke karakterizacije osobnosti i lika portretiranih gotovo da im nema premca u europskim razmjernima, što bjelodano svjedoče djela izložena na ovoj izložbi. Pritom posebno valja istaknuti Frangešova brončanog *Filozofa* i mramornog *Svetog Dominika* te Valdecova *Josipa Jurja Strossmayera* i *Cave criticuma*.

Izložbu smo nazvali rarissima jer ona doista sadržava – za naš nacionalni muzej - kiparske rijetkosti najviše razine u povijesnom i umjetničkom kontekstu. Jer, kako drugačije nazvati ovdje izložene bronce *Sveti Juraj ubija zmaja* iz 1853. i *Ban Jelačić Jelačić* na konju iz 1863. bečkog kiparskog maga Antuna Dominika Fernkorna, koje je za fundus Moderne galerije priskrbio Izidor Kršnjavi, predstojnik Odjela za bogoštovlje i nastavu te čelnik Društva umjetnosti u vrijeme osnivanja naše galerije. Obje skulpture ustvari su modeli znamenitih zagrebačkih spomenika temeljem kojih je austrijski kipar pobijedio na natječaju i poslije zajedno s „ministrom kulture“ Kršnjavijem nadgledao njihovu izvedbu. Odlika „rijetkosti“ nesporno pripada i malom mramornom reljefu *Varijacija Kraljevića Marka* iz 1917. Ruže Klein Meštrović, samozatajne a izvanredne umjetnice primijenjenih umjetnosti čije su zasluge za vrlo rani proboj Meštrovića na europsku likovnu scenu

nemjerljive, poglavito kao supruge koja je svoje poliglotsko znanje jezika te komunikativne i intelektualke sposobnosti uložila u razvijanje karijere svoga supruga. U „rarissime“ ubrajamo i dvije brončane plakete, ustvari izvrsne reljefne portrete *Bradatog muškarca* i *Mlade žene iz profila* Branislava Deškovića do kojih smo za fundus naše galerije došli zahvaljujući ranije spomenutoj darovnici gospođe Rybak. Za kipara Deškovića već je odavno znano da je najveći animalista hrvatskog kiparstva 20. st., ali da je izvrstan portretista baš i ne, stoga ih s osobitim zadovoljstvom premijerno izlažemo javnosti. Oba portreta Dešković je modelirao u Veneciji tijekom studija na tamošnjoj Akademiji (1903.-1905.) i odlikuje ih suverena naturalistička psihološka i fizička karakterizacija portretiranih. S povratkom kipara u Split (1921.) djela je otkupio i sačuvao kolekcionar Drago Magjer, koji ih je 60-ih godina prošloga stoljeća u Zagrebu dao izliti. Na koncu, u raritete izložbe ide i prelijepa alabasterna bistica *Djevojke raskošne frizure* Svitoslava Peruzzija, sjajnog umjetnika rođenog u Sloveniji koji je gotovo cijeli radni vijek proveo stvarajući u Splitu gdje je bio profesorom na Umjetničko - obrtnoj školi. I ovom je artistskom dragocjenošću zbirka kiparstva Moderne galerije uveličana zahvaljujući kolekcionaru Magjeru, odnosno daru nasljednice dijela njegove zbirke. Bistu je kipar minuciozno isklesao ranih 30-ih godina u Splitu i nosi sva obilježja rafinmana i estetike klasicizma koji je i u 20. st. idealiziranim realizmom oponirao uvjerljivosti naturalističkih kiparskih izričaja. Za kraj, s čelnicima Založbe kralja Tomislava, želim podijeliti nadu da će ova izložba biti na korist njihove Umjetničke galerije i, dakako, na zadovoljstvo njene publike, poglavito mladih posjetitelja koji će, okruženi sjajnim djelima iz zbirke kiparstva Moderne galerije, jačati svoju samosvijest, produbljivati znanja o umjetnosti, njezinim izvorima i funkciji, otkrivati ljepotu i spoznavati život umjetnosti kao zdenac života koji krijepi humani svijet.

Biserka Rauter Plančić

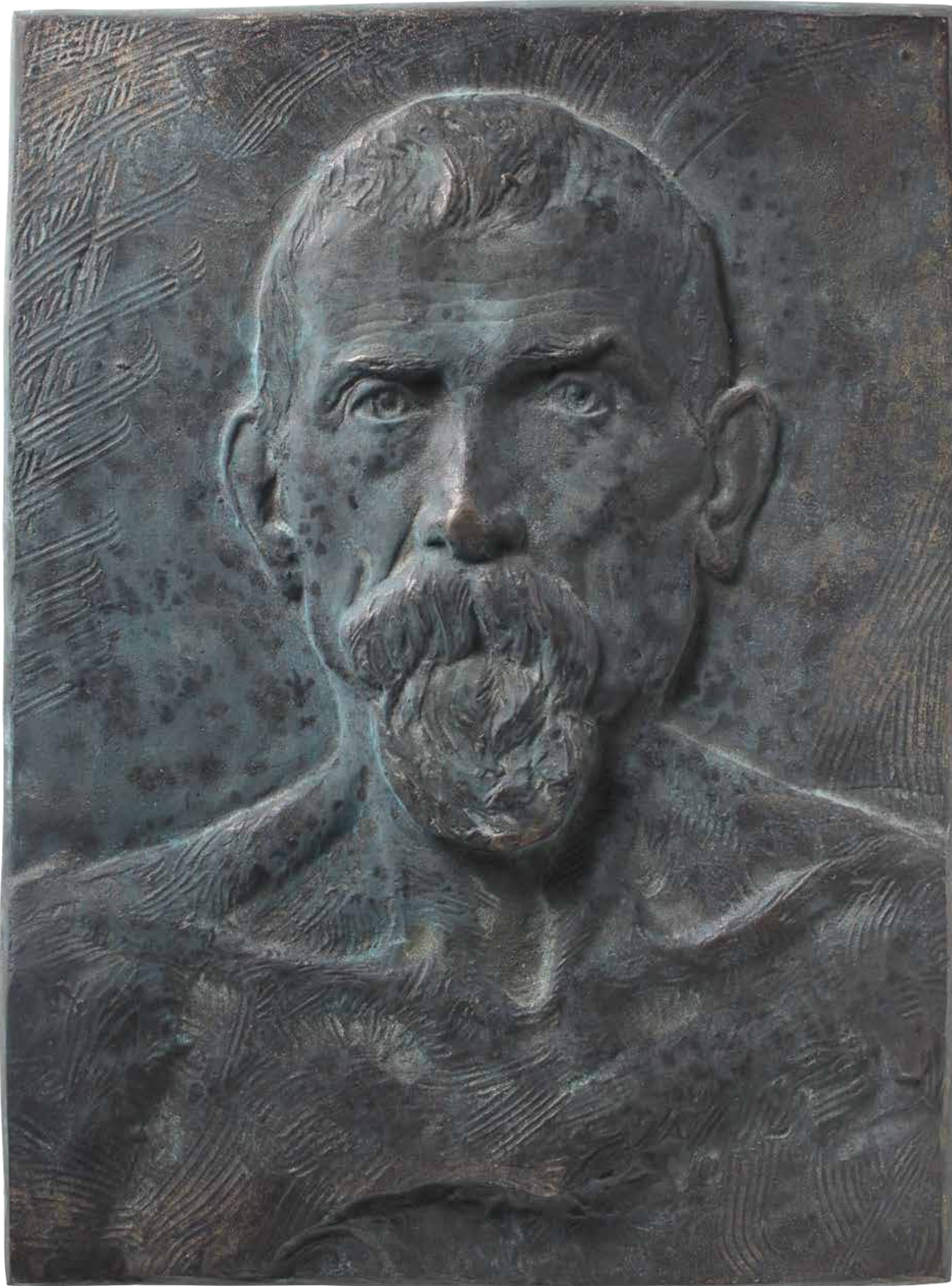
Zagreb, 10. rujna 2019.

Biografije umjetnika i katalog izložaka

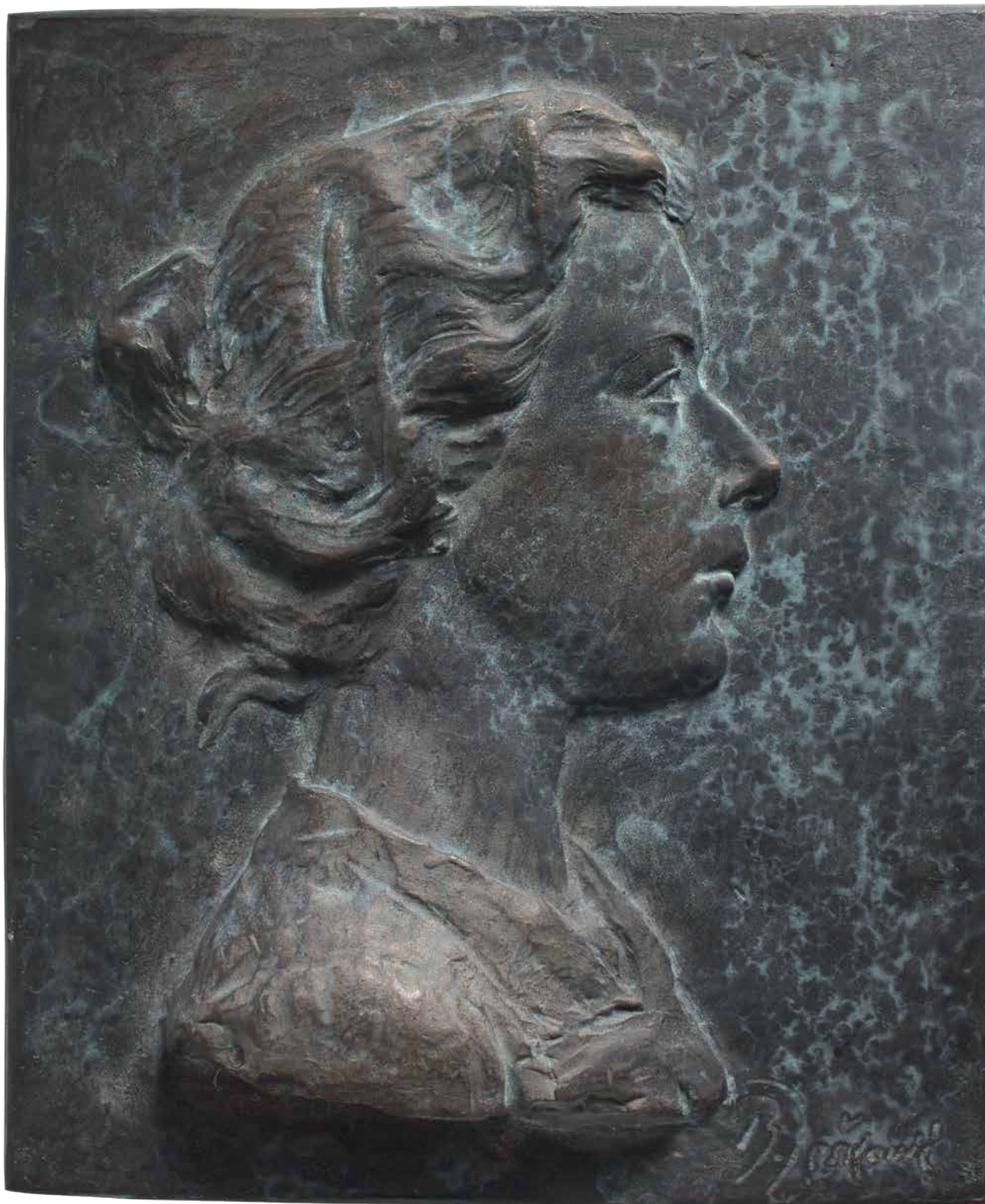
Branislav Dešković

(Pučišća 1883. – Zagreb, 1939.)

Djetinjstvo provodi u Pučišćima na Braču, zavičajnom otoku kojeg je neizmjereno volio i na kojem je ostavio brojne tragove svoje kiparske osobnosti. Otok mu se odužio 1963. utemeljenjem galerije hrvatske moderne umjetnosti u Bolu nadjenuvši joj ime: Galerija umjetnina „Branislav Dešković“. Realnu gimnaziju završava u Zagrebu, potom odlazi u Veneciju i na Umjetničkoj akademiji (Accademia di Belle Arti) u klasi Anatonio dal Zotta studira kiparstvo (1903.-1905.). Tijekom 1905. boravi u Beču, kreće se u krugu secesionista gdje susreće Ivana Meštrovića. Dvije godine poslije i Dešković i Meštrović su u Parizu i trude se osvojiti pozornost javnosti. Dešković s lakoćom prolazi žiriranja za pariške Salone i od 1908. do 1921. redovito izlaže. Po povratku u Hrvatsku sudjeluje na izložbama društva „Medulić“ u Splitu (1908.), Ljubljani (1909.) i Zagrebu (1910.). Prvu godinu „velikog rata“ proveo je kao dobrovoljac u Crnoj Gori. Njegov nemirni duh 1916. ga je nagnao da luta ratom zahvaćenom Europom, od Rima preko Ženeve do Pariza. Ležanje u rovovima i neuredan boemski život ozbiljno su mu narušili zdravlje pa se 1921. skrasio u Splitu. Najraniji Deškovićevi radovi, puna plastika i reljefi, kao što je primjerice *Portret bradatog muškarca*, pod utjecajem su talijanskih verista i realističkog su izričaja. Pariško pak iskustvo i Rodinov utjecaj ogledaju se u djelima impresionističkih značajki ostvarenima u nizu portreta splitskih uglednika, ali i „portreta“ pasa, konja, uopće životinja s kojima je uvijek gajio suptilan odnos. Modelirani su intimistički i proživljeno. Njegove životinje uvijek su u pokretu, u tipičnoj pozi akcije: psi tragaju, njuškaju ili se šunjaju i češkaju, purani šire svoja raskošna pera, konji kaskaju ili strižu ušima slušajući komandu jahača kao što prikazuje izložena skulptura *Bosanac na konju*. Dešković kao da se suživio s psihiom svojih životinja i baš je takvim svojim impresionističkim skulpturama privukao pozornost ne samo mase, nego i probrane pariške publike. Njegov pariški prijatelj, književnik Sibe Miličić, zabilježio je pohvalu velikog Rodina pred skupinom od dva konja što vuku kola: »C'est beau! C'est magnifique!« Nije čudno stoga da Deškovićev opus vazda prate epiteti najznačajniji, najizrazitiji, najveći animalista hrvatskog modernog kiparstva. Posmrtnu izložbu njegovih radova priredio je splitski Salonu Galić 1940., a retrospektive 1966. i 1983. Galerija umjetnina u Splitu, 1983. Umjetnički paviljonu i 1993. Gliptoteka HAZU u Zagrebu.

1. PORTRET BRADATOG MUŠKARCA, 1903. – 1905.
plaketa izlivena u bronci 1967.; 41,5 x 30 cm

2. PORTRET MLADE ŽENE IZ PROFILA, 1904. – 1905.
plaketa izlivena u bronci 1967.; 42,3 x 35 cm

3. BOSANAC NA KONJU, 1908.
bronca; 51,5 x 52 x 48 cm

Anton Dominik Fernkorn

(Erfurt, 1813. – Beč, 1878.)

Rođen je u Njemačkoj i svoje je školovanje proveo u Münchenu u atelijeru Ludwiga Schwanthalera. Naučeno je prenio u vlastitu bečku radionicu (Kunsterzgiesserei) gdje je stvarao svoja kiparska djela ugledajući se, kao i njegovi suvremenici, na harmoniju renesansne umjetnosti, ali dodajući i elemente izvedene pod utjecajem barokne umjetnosti. Bio je kipar koji je izrađivao u raznim materijalima, no najviše u bronci. Premda je izrađivao raznu arhitekturnu i dekorativnu plastiku te portretne biste, plakete i medalje, najviše je cijenjen zbog unošenja živahnosti i poleta u izradu javne plastike. Sredinom 19. stoljeća Fernkorn je jedan od vodećih bečkih kipara i ljevača. Za njegovo stvaralaštvo karakterističan je historicistički izričaj koji je u prvoj polovici 19. stoljeća bio vrlo cijenjeni umjetnički pravac, a umjetnici koji su stvarali u tom stilu obdarili su i Beč i Zagreb brojnim vrijednim skulptorskim i arhitektonskim monumentima. Obilježje historicizma u kiparskom stvaralaštvu su i monumentalne konjaničke skulpture koje kod kipara Fernkorna ubrajamo u njegova najvažnija i najuspješnija ostvarenja. Zagreb se može podičiti da upravo takva dva njegova ostvarenja rese gradsko središte. Monumentalna kiparska kompozicija *Sveti Juraj ubija zmaja* smještena je na zapadnom dijelu parkovnog uređenja okoliša Hrvatskog narodnog kazališta, a *Spomenik Banu Josipu Jelačiću* na istoimenom središnjem zagrebačkom trgu. Oba monumenta kipar je ostvario temeljem dobivena natječaja za njihovo postavljanje, a dobio ga je na osnovi studija izvedenih u bronci koje je poslao na natječaj. Moderna galerija posebnom je povlasticom Izidora Kršnjavog, ondašnjeg predstojnika Odjela za bogoštovlje i nastavu, koji je bio alfa i omega narudžbi obaju monumentalnih spomenika, došla u posjed tih originalnih studija i one su raritet našeg stalnoga postava na koji smo osobito ponosni. Na spomeničkoj studiji *Ban Josip Jelačić na konju* iz 1863. oblikovanje portretne figure bana i figure konja ističu se realistične pojedinosti, ali i romantičarski ugođaj u spomen na nacionalnog junaka koji je kao vojskovođa izvojevao pobjedu protiv ustanika Habsburške Monarhije 1848. Studija pak monumenta *Sveti Juraj ubija zmaja* iz 1853. je razigrana historicistička kompozicija naglašene ljepote s neobaroknim stilskim značajkama. Oba spomenika izvedena su virtuožnošću koja zadivljuje.

4. BAN JOSIP JELAČIĆ NA KONJU, 1863.
bronca; 59 x 47 x 23 cm

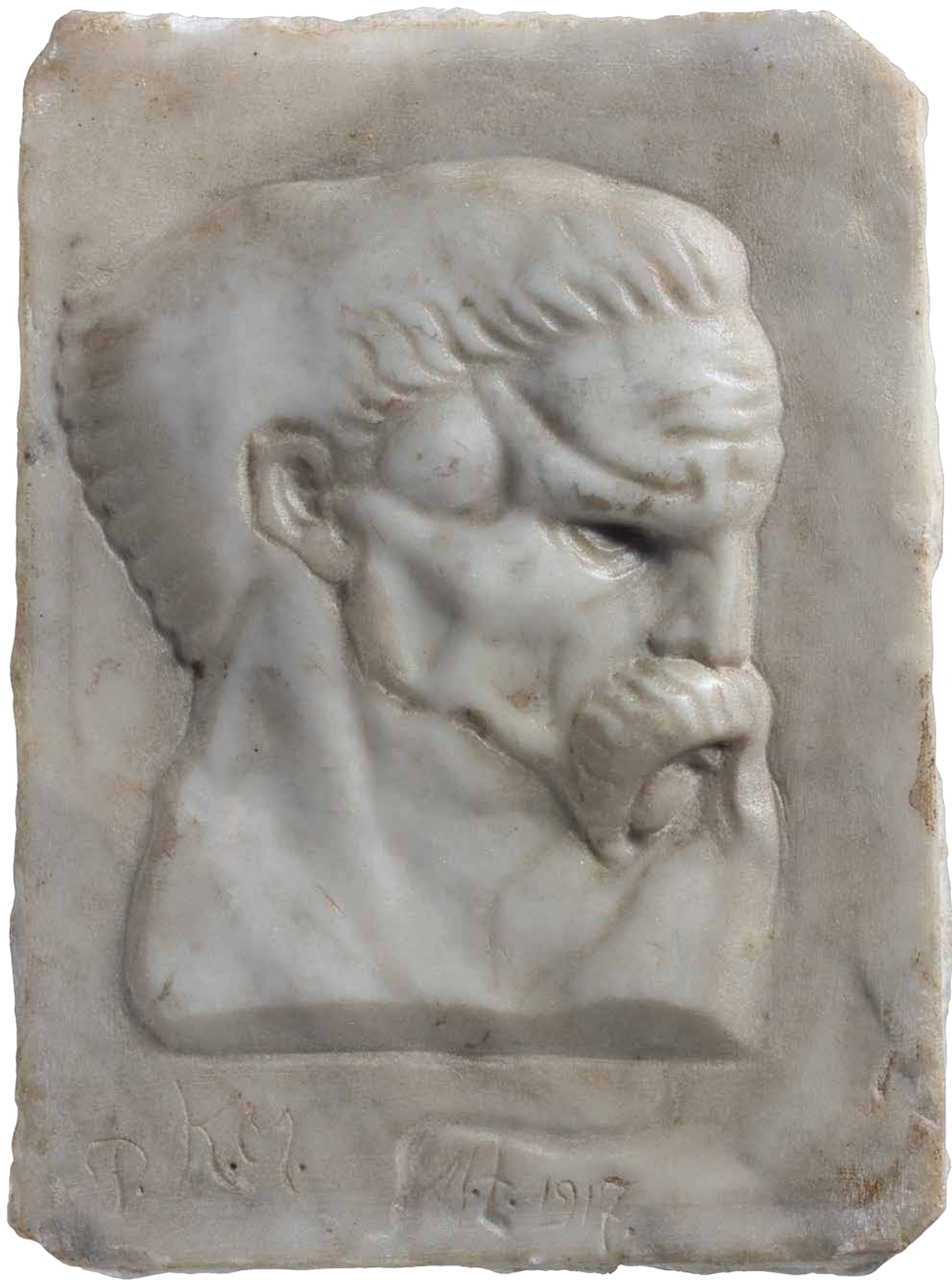
5. SVETI JURAJ UBIJA ZMAJA, 1853.
bronca; 60 x 22 x 44,5 cm

Ruža Klein Meštrović

(Donja Višnjica kraj Varaždina, 1883. – Zagreb, 1942.)

Umjetnica je o kojoj su do nedavno biografski podaci bili šturi i mahom samo sporadično spominjani u literaturi vezanoj uz proučavanje opusa Ivana Meštrovića s kojim je bila u braku od 1911. do 1925. Tek je izložba njenih slikarskih i primijenjenih ostvarenja iz fundusa Moderne galerije, održana u Studiju MG „Josip Račić“ 2009., s kataloškom studijom kustosice Dajane Vlaisavljević, dignula koprenu s njezina djela i životnog puta. U Spomenici Osnovne škole Višnjica stoji da je Ruža Klein upisana u prvi razred školske godine 1890./1891. Iz istog izvora je vidljivo da je obitelj Maksa Kleina, Ružina oca, odselila iz Višnjice između 1896. i 1897. Kasnija korespondencija umjetnice otkriva da su preselili u Beč, da je 1904. upoznala Meštrovića i da su se vjenčali 1907. Otad Ruža prati supruga na svim njegovim putovanjima Europom, suvereno se kreće u intelektualnim i umjetničkim krugovima Rima, Pariza, Londona, Ženeve ... i „dragocjena je potpora “Meštrovim izložbenim aktivnostima. Sva ta putovanja bila su važna za kasnije likovno formiranje umjetnice. Njezina želja da se više posveti „svojoj karijeri“ a manje suprugovoj rasla je usporedo s njihovim bračnim svađama zbog kiparove veze s Olgom Kesterčaneč. Sve je kulminiralo 1922. kada odlazi u Drezden gdje boravi nepune dvije godine školujući se na visokoj školi primijenjenih umjetnosti (Kunstgewerbeschule). Usporedo samostalno intenzivno slika jer je slikarstvo u programu škole bilo zapostavljeno. Službeno se od Meštrovića rastala 1925. godine a kratko iza rastave Olga Kesterčaneč postala je kiparova supruga. U međuvremenu Ruža je prvi puta javno nastupila u zagrebačkom Umjetničkom paviljonu na XVII. izložbi Proljetnog salona (1923.) sa sedam djela umjetnog obrta. Osvrti kritičara bili su odlični; *umjetno-obrtne stvari Ruže Meštrović upravo su odlične i odaju veliki umjetnički ukus i znanje*, napisao je ondašnji kritičar Vijenca. Nakon ovog uspjeha uslijedile su godine plodnoga rada u kojima je ostvarila zamašan opus slika, crteža i djela primijenjenih umjetnosti. U društvenom smislu živjela je povučeno, a u stvaralačkom vazda vjerna visokim estetskim kriterijima u svim aspektima svoga rada. Od izložbenih aktivnosti u arhivskoj građi još stoji da je samostalno izlagala u Buenos Airesu i Montevideu 1928. te da je sudjelovala na Meštrovićevoj izložbi (Exposicion Mestrovic) u Barceloni 1929.

6. VARIJACIJA NA KRALJEVIĆA MARKA, 1917. mramor; 20 x 14,5 cm

Frano Kršinić

(Lumbarda, 1897. – Zagreb, 1982.)

Odrasta uz oca kamenara koji podupire umjetnički nauk svoga nadarenog sina, pa budući cijenjeni i omiljeni protagonist kiparskoga umijeća prve polovice 20. st., nakon klesarske škole u Korčuli odlazi u Češku i od 1912. pohađa satove kiparstva na klesarskoj školi u Hořicama. Stekavši solidno obrazovanje iz crtanja i modeliranja, studij kiparstva nastavlja na praškoj likovnoj Akademiji u klasi Vaclava Mysbeka. Tijekom Velikoga rata vješto izbjegava mobilizaciju, nastavlja studije i najposlije diplomira 1920. U domovinu se vraća s radovima ostvarenima u Pragu koje 1921. izlaže na vrlo zapaženoj izložbi u zagrebačkom Salonu Ullrich. Od tada pa sve do kada mu je to zdravlje dopuštalo, stvaralački i izložbeno zamašno djeluje na domicilnoj umjetničkoj sceni. Priređuje niz samostalnih izložbi, sudjeluje na Proljetnim salonima i brojnim drugim izložbama hrvatskih umjetnika u Zagrebu i inozemstvu. Formiranje likovne grupe „Zemlja“ 1929. nakratko ga je privuklo njezinu članstvu (do 1930). Manifest grupe, skrojen na socijalnim idejama i pitanjima kolektivnog djelovanja umjetnika, bio je stran njegovu umjetničkom biću pa kipar nastavlja svojim putem, izvan svih „kolektiva“. Kao profesor zagrebačke likovne Akademije (1924. – 1967.) odgojio je niz naraštaja kipara i obnašao dužnost rektora u dva mandata. Stekavši titulu majstora – kipara, od 1947. do umirovljenja vodio je poslijediplomsku majstorsku radionicu. Izniknuo iz kamenoklesarske tradicije zavičajne Lumbarde, razvijao se postupno i bez naglih obrata u stilu i modelaciji. Promišljeno i u mjeri koliko mu je težnja za vlastitim izrazom to dopuštala, upijao je iskustva Bourdellea i Maillola, da bi već 20-ih godina prošloga stoljeća dosegnuo svoj izraz i postao par excellence klasik hrvatskog kiparstva modernoga doba. Utjecajima dvojice Francuza, kiparovih prvotnih uzora, kojima valja pribrojiti i utjecajnog Meštrovića, uzora iz neposredne blizine, suprotstavio se osebujnom poetikom stvorivši vlastitu liričnost i intimizam izražen smirenim i čistim oblicima. Ukratko, u ženskim aktovima izvedenima u bronci i mramoru, kipar je po plastičnosti i čistoći volumena blizak francuskoj sintezi oblika. No istovremeno još je bliži klasici zavičajne umjetničke baštine i mediteranskom duhovnom prostoru, po mekoći linija i rafiniranoj deskripciji i stilizaciji lirskih tema. I upravo je s tim i takvim ostvarenjima Kršinić postao ne samo prepoznatljiv, nego i omiljeni kipar s brojnim narudžbama i golemim ugledom u javnosti koji niti tamni, niti ga pokriva zaborav.

7. PLESAČICA, 1933.
bronca; v. 165,5 cm

8. LEŽEĆI ŽENSKI AKT, 1936. terakota; 17 x 21,5 x 52 cm

9. NJEGOVATELJICA RUŽA, 1953.
bronca; v. 188 cm

10. AMAZONKA (POBJEDA), 1925. bronca; 73 x 43,5 x 23 cm

Ivan Meštrović

(Vrpolje, 1883. – South Bend, 1962.)

Podrijetlom iz Otavica, a klesarskim zanatom iz Splita, najistaknutiji hrvatski kipar 20. st., graditelj, pisac, slikar i angažirani umjetnik u javnom i političkom životu svoje domovine, dolazi u Beč na likovnu Akademiju početkom 20. st. Studira kod kipara Edmunda Hellmera i arhitekta Otta Wagnera. Prihvaćajući simbolizam, k tomu i prevratnički stil likovne moderne Fin de sièclea, postaje kiparom refleksivne simbolike, rodinovsko impresionističkog oblikovanja i ekspresionističkog izraza. Tijekom studija postaje član bečke Secesije (1903.) i na njenim programatskim zasadama već 1905. stvara remek-djelo „Zdenac života“, brončani friz aktova koji obavijaju nevelik bazen ispred zagrebačkog Hrvatskog narodnog kazališta. Od 1907. do 1909. je u Parizu. Izlaže na Salonu d'Automne i Salonu francuskih umjetnika, te stupa u kontakt s Rodinom. Oduševljen njegovim stvaralaštvom, naš kipar produbljuje ovo za rad mu poticajno poznanstvo. S velikim će francuskim kiparom još godinama poslije razmjenjivati pisma puna obostranog poštovanja. Po povratku u domovinu radi na monumentalnom nizu skulptura nazvanih „Kosovski ciklus“ pokušavajući oživiti nacionalni umjetnički mit. Središnja je figura umjetničkog Društva Medulić u Splitu (1908.). Uoči Velikog rata radi u Rimu, Londonu i Beogradu. Nakon rata u domovini se okreće religioznim temama i radi stilizirane reljefe u kamenu, drvu i bronci izrazita emotivnog naboja. U trećem desetljeću razvija novu klasičnost u portretima, djelima na glazbene teme i nizu javnih spomenika. Među graditeljskim ostvarenjima ističu se Mauzolej obitelji Račić u Cavtatu (1922.) i Dom hrvatskih likovnih umjetnika u Zagrebu (1938.). Rektor je Umjetničke akademije u Zagrebu od 1923. do 1942., kada odlazi u Rim, te preko Švicarske u SAD gdje se posvećuje pedagoškom radu. Za života samostalno i na grupnim izložbama izlaže na više od stotinu izložbi širom Europe i domovine. Njegovo majstorsko djelo, zarana prepoznato i odlikovano od domaće i europske kritike, kruni kiparsku dionicu moderne ere u nas. Potvrdu tomu nalazimo, dakako, u kiparovu djelu, ali i u moru tekstova što su ih eminentni kritičari objavili u katalozima, medijskim osvrtima, leksikografskim i monografskim knjigama. Primjerice, akademik Tonko Maroević, izbornik za modernu dionicu izložbe „Tisuću godina hrvatske skulpture“ (Zagreb, 1991.), dionice antologijskog značaja za hrvatsko kiparstvo 19. i 20. st., uvrštava čak 12 Meštrovićevih skulptura i pritom o kiparovu djelu u kataložnoj skedi zaključuje: *Premda mu opus karakterizira velika morfološka amplituda, njegovo je djelo prožeto prepoznatljivim individualnim stilom i nameće se u europskim razmjerima kao iznimna pojava. Nedvojbeno je najveći hrvatski i južnoslavenski kipar kako snagom i opusom, tako i odjekom i utjecajem – pravo mjerilo epohe.*

11. PORTRET PETRA BRANIJA (Brannyja), 1903.
bronca; 54 x 32 x 34 cm

12. PORTRET KARMEN MATIĆ, 1914. bronca; 54,5 x 35 x 30,5 cm

13. PORTRET RUŽE MEŠTROVIĆ, 1915. bronca; 84,5 x 70,5 x 31,8 cm

Robert Frangeš Mihanović

(Srijemska Mitrovica, 1872. – Zagreb, 1940.)

Nakon završene Obrtne škole u Zagrebu (1889. – 1894.) pohađa Kunstgewerbeschule u Beču, a od 1894. studira na kiparskom odjelu Akademie der bildende Künste koju završava kod Carla Kundmanna 1895. Tijekom studija podupire ga Isidor Kršnjavi, ondašnji predstojnik Odjela za bogoštovlje i nastavu Khuenove vlade u Hrvatskoj. Slijedi usavršavanje u Parizu (1900./01.) kod Rodina, povratak u Zagreb i dvogodišnji nastavnički angažman na Obrtnoj školi. Od 1907. do 1940. profesor je na likovnoj Akademiji, gdje obnaša brojne funkcije važne za ustroj i rad ove prve visokoobrazovne umjetničke ustanove u Hrvatskoj. Kao kipar afirmira se već na Milenijskoj izložbi u Budimpešti 1896. U Parizu pak, kada tijekom usavršavanja izlaže na Svjetskoj izložbi (1900.), dobiva Zlatnu medalju za skulpturu animalističkoga sižea. Uz značajnu organizacijsku ulogu i društvene funkcije na prijelomu 19. u 20. st. (organizator likovnog života u Zagrebu; sudionik osnivanja Društva hrvatskih umjetnika, 1897.; udruženja Lada, 1904.; utemeljitelj ljevaonice pri Akademiji; član zagrebačke i praške Akademije znanosti i umjetnosti, ...) ovaj je umjetnik zapravo prvi naš kipar modernoga senzibiliteta i suptilne plastičke obrade. Njegovo stvaralaštvo stilski smještamo između simbolizma i impresionizma. No zbog kiparova zavidnog apstrahiranja deskriptivnih detalja i pojednostavljene forme, njegove skulpture odlikuje i stilizacija secesijskoga predznaka. Kao kipar izvrsna obrazovanja i rano usvojene rodinovske impresionističke obrade površine, s vrhunskim dometima okušao se u raznovrsnim medijima kiparskoga umijeća: od reljefa, slobodne spomeničke i nadgrobne plastike, medalja i plaketa do sitne plastike i primijenjene umjetnosti. Raspon tema i motiva također mu je začudno širok, a ostvarenja impresivna: od portreta, figuralnih i animalističkih skulptura do kompozicija s potresnim prizorima ranjenika i ratnih stradalnika i, na koncu, do oblikovno realistički uprizorenih likova i motiva iz života hrvatskoga sela. Valja još istaknuti da je Društvo za podizanje spomenika kralju Tomislavu 1928. kiparu povjerilo izradu konjaničke statue i da je sadreni model spomenika i pratećih reljefa za postolje kipar završio 1930. Od tada pa do izrade njegova brončanog odljeva i kamenog postolja trebalo je proći više od 10 godina, a gotovo isto toliko i do postavljanja samog spomenika ispred glavnog zagrebačkog Željezničkog kolodvora. Spomenik „Kralj Tomislav“, monumentalna brončana kompozicija konjanika s kopljem u ruci, postavljen je tek 1947. i to bez hrvatskog grba i reljefa na postolju, što je konačno ispravljeno 1991. godine.

14. FILOZOF, 1897. bronca; 45 x 31 x 35 cm

15. BACAČ KAMENA, 1904.
bronca; 72 x 33 x 23,5 cm

16. SV. LJUDEVIT, 1900.
bronca; 62 x 27,5 x 24 cm

18. OTMICA EUROPE, 1907. bronca; v 44 cm

Petar Pallavicini

(Korčula, 1886. – Dubrovnik, 1958.)

Na otoku Korčuli, za kojega bi mogli reći da je rasadište kamena, kamenoklesarstva i hrvatskog modernog kiparstva, deset godina prije Kršinića rođen je Pallavicini. Izučivši zanat obrade kamena u korčulanskoj klesarskoj školi odlazi u češke Hořice gdje je postojala klesarska škola u kojoj su vrsni majstori darovite mladiće zainteresirane i za umjetničko oblikovanje kamena poučavali kiparstvu. U Češkoj boravi od 1905. do 1909. Razvivši svoj dar do zavidne visine, umjetničko obrazovanje nastavlja na Akademiji likovnih umjetnosti u Pragu od 1909. do 1912. Vrativši se u domovinu uključuje se u likovni život, kleše i modelira te se nastoji probiti na izložbenu scenu. Iz tog vremena datira i njegov spomenik Baltazaru Bogišiću u Cavtatu (1913.). Rat je, naravno, i njemu naglo prekinuo javno djelovanje. Poslije rata više modelira no li kleše jer do kamena u to vrijeme baš i nije bilo lako doći. Svoje skulpture stvara na osnovi simboličkih nadahnuća. Vrlo zapaženi javni nastup ima 1922. u Zagrebu na XV. izložbi Proljetnog salona na kojoj izlaže više skulptura iz „Jadranskog ciklusa“ te brončanu skulpturu *Don Kihot* koja je, od njegovih radova tada izloženih u Umjetničkom paviljonu izazvala najveću pozornost i polučila posebne pohvale kritičara. Svi su primijetili kiparovo inovativno portretno rješenje glasovitog lika iz španjolske literature, njegove čiste plohe s oštro omeđenim bridovima koje anticipiraju kubistički kiparski izraz. Stabilan posao dobiva 1924. u Beogradu kao profesor na Umjetničkoj školi gdje predaje sve do 1937. Tijekom 1935. i 1936. u Dubrovniku izvodi četiri reljefa na pročelju Narodne banke koji predstavljaju alegorije tradicionalnih dubrovačkih gospodarskih grana. Nakon Drugog svjetskog rata izvodi i niz nadgrobnih spomenika od kojih ističemo reljef na grobnici obitelji Miljan na dubrovačkom groblju Boninovo (1947 -1949.). Pallavicinijev opus, kojeg mahom čine portreti, figuralne kompozicije alegorijskog i simboličkog nadahnuća te ženske figure, karakteriziraju reducirani oblici i poetska stilizacija predmetnog motiva. U modelaciji se ističe glatka tekstura koja uvjetuje ujednačen raspored svjetla na formi. Valja još istaknuti da kiparovo svođenje izabranog motiva na elementarne oblike nije isključivo geometrijsko, jer oblik je u Pallavicinija vazda u funkciji motiva i kipar ga nastoji što sintetičnije predstaviti. Prema riječima samog umjetnika njegov izričaj je „spiritualizirani kubizam“.

19. DON KIHOT, 1922. bronca; 44,5 x 25 x 43 cm

Svitoslav Peruzzi

(Lipe kraj Ljubljane, 1881. – Split, 1936.)

Gimnaziju je pohađao u Ljubljani, a potom je u Zagrebu dvije godine učio rezbariti i modelirati na Obrtnoj školi. Od 1902. do 1904. studira kiparstvo, prvo na bečkoj visokoj školi primijenjene umjetnosti (Kunstgewerbeschule) a zatim i na Akademiji likovnih umjetnosti (Akademie der bildenden Kunste) u klasi profesora Hansa Bitterlicha. Već tijekom studija iz Ljubljane mu stiže narudžba za izradu poprsja cara Franje Josipa I. Poprsje je kipar završio 1903. i za njega je bio bogato nagrađen (800 kruna), a ljubljanska Općina spomenik je pet godina kasnije postavila ispred palače pravde u Ljubljani. Godine 1905. u Beč stiže Meštrović. Susret dvojice kipara na bečkoj Akademiji bio je neizbježan. Peruzzi ga poziva da se pridruži društvu *Vesna* kojeg su u Beču osnovali slovenski umjetnici, na što se Meštar željan prijateljskog druženja rado odazvao. Prijateljevanje dvojice mladića urodila su i zajedničkom radionicom u Beču, no, bila je kratkoga daha kao i djelovanje umjetnika grupe *Vesna*. Naime, Meštar 1908. odlazi u Pariz, a izbijanjem rata 1914. sud zabranjuje djelovanje bečkog društva slovenskih i hrvatski umjetnika. Od 1904. do 1911. Peruzzi stvara na relaciji Beč – Ljubljana, mahom portrete i figuralne kompozicije te nekoliko nadgrobnih i javnih spomenika u Ljubljani, Kamniku i Postojni te spomenik književniku Janu Legu u Pragu (1907.). Od 1912. godine skrasio se u Splitu i kao nastavnik na Umjetničko – obrtnoj školi niz je naraštaja podučavao rezbarenju i modeliranju, među njima i kasnije poznate kipare Marina Studina, Franu Cota i Jurja Škarpu čije je jedno djelo uvršteno i na ovu našu izložbu. Peruzzijeva djela iz bečkog razdoblja nose obilježja bečke secesije, a splitski opus, koji nije malen, karakteriziraju idealizacija u modeliranju i klasicističko-realistički izričaj. Od brojnih portreta, nadgrobnih spomenika i spomen ploča s reljefnim portretima koje je ostvario širom Dalmacije valja istaknuti portret književnika i prijatelja mu Dinka Šimunovića (1917.) te reljefni portret političara Jurja Binakinija u Starome Gradu na Hvaru (1932.). Umro je u Splitu, a pokopan je u obiteljskoj grobnici Peruzzijevih u Tomišlju pod Krimom nedaleko Ljubljane.

20. DJEVOJKA RASKOŠNE FRIZURE, oko 1930. alabaster; 17,5 x 7 x 15 cm

Vanja Radauš

(Vinkovci, 1906. – Zagreb, 1985.)

Kipar iznimne opservacije, slikar i pjesnik zaokupljen rodnom Slavonijom kojoj je posvetio nekoliko ciklusa crteža i dvije zbirke pjesama, kiparstvo studira na Umjetničkoj akademiji u Zagrebu (1924. – 1930.) kod Frangeša Mihanovića i Ivana Meštrovića. Tijekom 1928. studijski boravi u Parizu i upoznaje se s djelima Rodina i Bourdella. Do sredine 30-ih stvara pod utjecajem dvojice velikih francuskih kipara. Dakako, nije riječ o doslovnoj sljedbi pariških uzora, nego o individualiziranom propitivanju klasicističkih značajki kiparskoga umijeća stvaratelja koji krči put vlastitom izričaju. Zgrčena forma i zatvoreni oblici te glatke površine kiparovih brončanih aktova nose realističku i čuvstvenu karakterizaciju tijela u pokretu. Ova intimna, a istovremeno i monumentalna djela visokih dometa, otkrivaju autorov izvanredan osjećaj kako za stvarni i metaforički značaj oblika, tako i za modelaciju dinamične forme dramskoga naboja. Upravo virtuozna modelacija epiderme i vehementna karakterizacija volumena početna su i trajna odlika njegova kiparskog stvaralaštva. Tragalačka strast i socijalna osjetljivost približavaju ga 1932. grupi „Zemlja“, ali nakratko, jer nemirna mu priroda ne trpi programske stege. Od sredine 30-ih godina usmjerenje prema socijalnoj tematici bit će konstantna odlika njegova rada, no siže će postati sve dramatičniji, a izričaj sve ekspresivniji. Samosvojna „literarna“ razrada motiva koju je razvijao u djelima posvećenim ratnim stradalnicima i marginalnim pripadnicima društva, rezultirat će samosvojnim figurativnim ekspresionizmom na razmeđu realnog i nadrealnog izričaja. Ova ekspresionistička komponenta njegova stvaralaštva, materijalizirana u skulpturama izranjanih površina i smjelih perforacija volumena kao što su, primjerice, one iz ciklusa „Panopticum croaticum“, posvećene tragičnim sudbinama hrvatskih ljudi, ne samo da je obilježila kiparovo stvaralaštvo poslije Drugog svjetskog rata, nego je i obogatila hrvatsku umjetničku baštinu jednom od najsajnijih modernih likovnih dionica uopće. Na Akademiji, koju je i sam pohađao, redoviti je profesor od 1945. do 1969. U pedagoški rad ubraja mu se i 19-godišnje vođenje Majstorske radionice za poslijediplomce kiparstva, u kojoj se, piše kolega Ive Šimat Banov: *... različito odnosio u pojedinim situacijama i prema pojedinim studentima. Ponekad požrtvovan prijatelj, ponekad nagao i nepristupačan, no, nesporno je da je dio svojeg nemira uspio prenijeti na svoje učenike i učiniti ih stvaralački „nezadovoljnima“ u plodonosnom smislu te riječi* (Akademija likovnih umjetnosti, Zagreb, 2002.).

21. MUŠKI TORZO, 1934.
bronca; 84 x 29 x 21,5 cm

Ivan Rendić

(Imotski, 1849. – Split, 1930.)

Natuknica iz „slobodne enciklopedije“ Wikipedije kojoj se naši školnici i općinstvo gotovo svakodnevno obraćaju ne bi li produbili svoja znanja, primjerice iz umjetnosti, za kipara Ivana Rendića počinje sljedećim navodom: (*Imotski, 27.VIII.1849. - Split, 29.VI. 1932.) hrvatski je kipar koji je većinu svoga životnog vijeka proveo u Trstu.* Informacija i rečenica koja slijedi točni su, ali i obmanjujući u tolikoj mjeri da smatramo uputnim napisati opširniju skedu. Točno je, u Imotskom je rođen, ali samo stoga što mu je otac Supetranin tijekom kolovoza 1849. kao vrsni zidar i klesar tamo gradio kuću nekom Imoćaninu. Rendić je cijelo djetinjstvo, a i deset zadnjih godina proveo u Supetru na otoku Braču kojega je smatrao zavičajem i uvijek ga se rado sjećao vazda spominjući sugovornicima kako svaki brački ribar ili pomorac po tradiciji i vlastitoj navadi zna i kamen obrađivati. Istina je da je 40 godina proveo u Trstu, ali je istinito i da je tijekom tršćanskih godina stvorio golemi broj djela koja pripadaju hrvatskoj kiparskoj baštini. U naslijeđe nam je ostavio više od dvije stotine javnih skulptura porazmještenih po otvorenim prostorima, crkvama i grobljima, od istoka do zapada i juga Hrvatske: Vinkovci, Osijek, Đakovo, Krapina, Varaždin, Zagreb, Karlovac, Gospić, Knin, Opatija, Rijeka, Bakar, Volosko, Cres na o. Cresu, Zadar, Otavice (Mauzolej obitelji Ivana Meštrovića), Drniš, Knin, Solin, Split; Supetar, Ložišća i Milna na o. Braču; Jelsa, Vrboska, Vrbanj, Dol, Hvar i Stari Grad na o. Hvaru; Vis na o. Visu; Omiš, Makarska, Podgora, Zaostrog, Korčula na o. Korčuli, Orebić, Dubrovnik.¹ Rečenica koja malo što govori, a pojavljuje se obligatno u sličnim natuknicama je da se umjetnik „vrlo rano počeo baviti kiparstvom“. Za Rendića svakako primjenjivo, ali i puno premalo da bi se razumjelo kako je mladić iz jedne ribarsko-težačke sredine i neimućnih roditelja dobio priliku da svoj Bogom dani dar za kiparstvo podupre školovanjem te da ga razvije i opredmeti u veličajni opus hrvatskog kiparstva 19. st. Jer, uz oca je klesao od malih nogu, do 4. razreda pučke škole već je isklesao više od deset kamenih reljefa s prikazima životinjskih glava, anđelčića i ljudskih ruku, a na kraju i ono najvažnije, imao je sreću da su ondašnja dva imućna Supetranina, odvjetnik Gajo Bulat i pomorski kapetan Bartol Goić prepoznali njegov talent i da su se s jednom njegovom kamenom skulpturom uputili u Trst supetarskom zetu i brodovlasniku Stanislavu Floriju s molbom da im pomogne upisati mladića na kakvu umjetničku školu. I tako je šesnaestogodišnji Rendić, uz potporu obitelji Florio počeo svoje školovanje za kipara. Prije upisa na venecijansku likovnu Akademiju budući kipar u Trstu je godinu dana pohađao satove crtanja i modeliranja u atelijeru drvorezbara i kipara Ivana Moscotta. Pripremvši se tako za daljnje školovanje od 1866. studira na Accademia di belle Arti. Među profesorima na kiparskom odjelu Akademije u to vrijeme nije bilo zvučnih imena pa je u formiranju umjetnika veću ulogu odigrala bogata kiparska baština Venecije. Tijekom studija radio je marljivo, no kako je riječ o skulpturama u gipsu i glini, gotovo ništa se nije sačuvalo. Diplomirao je 1871. Svjestan da to nije dovoljno i da mu manjka iskustva odlazi u Firencu gdje uči i radi u atelijeru onda vrlo traženog kipara Giovannija Duprèa. U njegovoj majstorskoj radionici savladao je tehniku i realističku obradu skulpture, poglavito u glini jer zbog skupoće mramora sve se manje klesalo a sve više modeliralo i lijevalo u broncu. Ostavši bez potpore svojih mecena morao je nakon pet godina napustiti Firencu. Vraća se u Supetar s nadom da će mu pomoć stići od Dalmatinskog sabora. Kratko boravi i u Zagrebu gdje dopijeva modelirati nekoliko portreta suvremenika. Dočekavši 1874. stipendiju, ponovo odlazi u atelijer Duprèa. Nepune dvije godine radio je još s talijanskim majstorom. Usporedo je revno pratio događanja u Hrvatskoj, izvodio narudžbe koje su stizale iz Zagreba, Splita, Supetra, Đakova pa čak i Samobora gdje je 1875. sam isklesao kompoziciju „Alegorija domovine“ za nadgrobni spomenik Ivana Perkovca. Sve to i još više domoljublje koje je Rendić čutio te oduševljenje koje je gajio spram bana pučanina Ivana Mažuranića i njegovih reformi rezultirali su povratkom u Zagreb 1877. Dočekan je aklamacijom, dodijeljen mu je atelijer i priređena samostalna izložba (1878.). Kritika je pratila i hvalila njegov rad, a on je radio intenzivno i djela su se množila. Za kolonadu znamenitih na Zrinjercu isklesao je mramorna poprsja Andrije Medulića, Julija Klovića, Krste Frankopana i Nikole Jurišića; na zagrebačkom groblju Mirogoj izveo je niz prvorazrednih nadgrobničkih spomenika od kojih se posebno ističe mramorna kompozicija „Domovina“ s nadgrobnikom Petra Preradovića i, dakako, zamašni broj portreta imućnika i uglednika iz kulturnog, političkog i društvenog života ondašnjeg Zagreba. Godine 1880. Zagreb je zadesio potres u kojem

¹ Podaci preuzeti iz monografije „Ivan Rendić“ povjesničara umjetnosti Duška Kečkemeta, najmanijeg i najpouzdanijeg istraživača i monografa Rendićeva opusa, biblioteka „Brački libar“, Brevijar, Split, 2008.

mu je do temelja uništen atelijer pa Rendić sa suprugom Olgom Florio, kćerkom negdašnjeg mecene, seli u Trst gdje stvara i izlaže sve do konačnog povratka u domovinu 1921. Važno je naglasiti da je svo to vrijeme nastavio raditi i za domovinske naručioce te je korpusu modernog hrvatskog kiparstva prinio još niz prvorazrednih ostvarenja javne plastike, nadgrobnih i gradskih spomenika te portreta. Među spomenicima i javnoj plastici ističu se: Spomenik Andriji Kačiću Miošiću (Zagreb, 1890.), Spomenik Ivanu Gunduliću (Dubrovnik, 1893.), Spomenik Petru Preradoviću (Zagreb, 1895.), kompozicija Stojna i pastir (Dubrovnik, 1900.), Spomenik Ante Starčevića (zagrebačke Šestine, 1903.), spomeničko poprsje Augusta Šenoe (Zagreb, 1914.) te vrhunski nadgrobnji spomenici na zagrebačkom Mirogoju, riječkom groblju Kozala i splitskom Sustipanu. Širom Hrvatske privatnici i muzejske ustanove čuvaju veliki broj njegovih reljefa, plaketa i portreta među kojima je i nekoliko kiparovih remek-djela od kojih posebno mjesto u srcima ljubitelja lijepih umjetnosti zauzima u kararskom mramoru isklesana „Hercegovka“ iz stalnog postava Moderne galerije koju smo izlagali na prvoj gostujućoj izložbi u Čapljini 2016. Rendić kao nositelj ideje nacionalnog stila u kiparskoj umjetnosti nenametljivo i rafinirano u svoje figuralne kompozicije često unosi ornamentalno-dekorativne elemente iz tradicijske baštine. Riječ je o svojevrsnom romantičarsko-realističkom evociranju drevnih moralnih vrlina koje je još upečatljivije na nadgrobnim spomenicima s alegorijskim kompozicijama secesijskog predznaka. Strogo portretna djela pak nose sve odlike vrhunskog realizma i svakako im pripada mjesto u antologijskim pregledima ne samo hrvatskog, nego i europskog kiparstva 19. stoljeća. Kao potvrdu iznesenoga izlažemo sjajnu portretnu skulpturu *Poprsje Matije Mrazovića iz 1876.* koja to najbolje potkrepljuje.

22. POPRSJE MATIJE MRAZOVIĆA, 1876. mramor; 55 x 57 x 32 cm

Marin Studin

(Kaštel Novi, 1895. – Split, 1960.)

Prve spoznaje iz likovne umjetnosti i zanatsko umijeće stječe u Graditeljskoj, zanatlijskoj i umjetničkoj školi u Splitu gdje mu je profesorom bio Emanuel Vidović. S navršenih osamnaest godina dolazi u Zagreb i upisuje se na zagrebačku Akademiju likovnih umjetnost, odsjek kiparstvo. Na Akademiji se zadržao svega jedan semestar jer „stega“ i „konzervativni profesori“ nisu bili po volji buntovnom mladiću. Još u Splitu zadivile su ga skulpture Ivana Meštrovića i silno je želio učiti i raditi u njegovu atelijeru. Slučaj je htio da je početkom 1914. u Zagrebu upoznao Meštra koji mu preporuča da ode u Beč. Mladić ga je poslušao i drugi semestar studijske godine 2013/2014. studira na bečkoj Akademie der Bildenden Künste. No, ni taj puta nije bilo sreće. Izbio je Prvi svjetski rat i Studin je mobiliziran. Kiparstvu i školovanju vraća se po završetku rata. Prvi javni nastup imao je u zagrebačkom Salonu Ullich 1919. Godine 1921. i 1922. boravi u Parizu gdje pohađa dva semestra na Academie de la Grande Chaumiere i radi u radionici Antonia Burdellea. Školovanje završava u klasi Ivana Meštrovića na zagrebačkoj likovnoj Akademiji diplomiravši 1931. Skolastički krug se zatvorio i odnos profesor - student prerasta u majstor – suradnik. Dakako, majstor je Meštar kojem u Beogradu od 1934. do 1938. traje izgradnja i montaža Spomenika neznanom junaku na brdu Avala, a suradnik je Studin koji u Beogradu povremeno radi kao profesor na Tehničkoj školi a usput je i desna ruka Meštru pri nadzoru postavljanja spomenika. U takvim okvirima odvijala se njihova suradnja sve do izbijanja Drugog svjetskog rata i odlaska Meštra – preko Venecije i Rima – u Ameriku, a Studina preko Splita u partizane. U razdoblju od 1947. do 1949. predaje na Akademiji primijenjene umjetnosti u Beogradu, a od 1950. na zagrebačkoj Akademiji primijenjene umjetnosti sve do umirovljenja 1955. Za rezime kiparovih izložbenih aktivnosti i stvaralaštva valja istaknuti da je 1953. u londonskoj Tate Gallery's imao samostalnu izložbu s reljefima ratne tematike („War 1944“) koja je polučila sjajne kritike te da mu opus karakterizira stilski pluralizam. Isprva modelira na način secesijske stilizacije, koju primjerno reprezentira izložena skulptura *Melodija* iz 1919., potom pod utjecajem pučke umjetnosti radi u kamenu i drvu ekspresionističke biblijske kompozicije, a poslije rata stvara velike reljefe u drvu sa socijalno angažiranim prizorima.

23. MELODIJA, 1919. bronca; 59 x 33 x 23 cm

Juraj Škarpa

(Stari Grad, 1881. – Zagreb, 1952.)

Kao izučeni drvodjelac upisao se na Umjetničko – obrtnu školu u Splitu, jer ga je od malih nogu privlačila skulptura. U klasi Svitoslava Peruzzija maturira 1913. i uz financijsku potporu Starograđanina Jurja Bijankinija iste godine školovanje nastavlja u Beču na visokoj školi primijenjene umjetnosti (Kunstgewerbeschule). Prva godina protječe mu u radu pa načelima klasičnog akademizma i u ozračju sveprisutne secesijske stilizacije kojima mladi kipar baš i nije sklon pa u slobodno vrijeme radi male modele u glini (bozette) s ekspresionističkim deformacija koje će postati svojevrsni trade mark njegova zrelog stvaralaštva. Tijekom ljeta 1914. u Stari Grad mu stiže poziv za mobilizaciju i tri su godine izgubljene. Po svršetku rata u Zagrebu nastavlja školovanje na likovnoj Akademiji i 1920., s punih 39 godina života, diplomira u klasi Roberta Frangeša Mihanovića. Prvu samostalnu izložbu priredio je u 1921. u prestižnom zagrebačkom Salonu Ullrich. Izložio je figuralne kompozicije naglašenih gesta i grubih fizionomija, neanatomske i pune unutrašnjeg nemira, posve ekspresionističke koje publika baš i nije najbolje prihvatila. Nije bolje prošao ni kod kritičara pa je po zatvaranju izložbe rezignirano zaključio: "Ljudi me nisu razumjeli." Sljedeće godine Meštrović u Zagrebu okuplja tim suradnika za izvedbu Mauzoleja obitelji Račić u Cavtatu. Pozvanih kipara, hrvatskih i talijanskih, bio je zavidan broj (8), među njima je i Juraj Škarpa sa svojim negdašnjim nastavnikom Svitoslavom Peruzzijem. Opsežni radovi na ovom Meštrovom projektu okupirali su Škarpu više od godinu dana. Drugu samostalnu izložbu u Ullrichovu salonu priredio je 1925. Izložio je radove još ekspresivnije u izričaju i slobodnije u formi. Kritika je ovaj puta bila i više nego blagonaklona; proglasili su ga kiparom ljudskih duhovnih stanja i prepoznali njegovu izvornost, daleko od Meštrovićeva utjecaja. Tijekom 40- ih Škarpa intenzivno modelira, kleše u kamenu i drvu te stvara niz prvorazrednih djela inspiriranih ratnim stradanjima i biblijskim mudrostima. U taj niz prvorazrednih ide i ovdje izložena *Studija za glavu Krista* iz 1942. godine koja nosi sve odlike Škarpina izričaja.

24. STUDIJA ZA GLAVU KRISTA, 1942.
drvo; 40 x 20 x 24 cm

Rudolf Valdec

(Krapina, 1872. – Zagreb, 1929.)

U Zagrebu završava Obrtnu školu, a studij kiparstva nastavlja u Beču na Kunstgewerbeschule, pa u Münchenu na Akademie der Bildenden Künste (u klasi profesora Syriusa Eberlea), te ponovo u Beču na Kunstakademie. Poduzimao je brojna studijska putovanja u Italiju, Njemačku, Francusku čak i Rusiju. Ukratko, do svoje 23 godine života Valdec je stekao more vještina i svu silu znanja i iskustva koji su ga kvalificirali za opsežna i raznovrsna kiparska i medaljerska djela, projektiranje i izvođenje grobnih monumenata, javnu i arhitektonsku plastiku i još brojne artefakte iz secesijskog Gesamtkunstwerk repertoara. Već 1895. u Zagrebu dobiva atelijer a uz potporu biskupa Strossmayera i narudžbe. Bio je jedan od utemeljitelja Akademije likovnih umjetnosti i njenih prvih profesora, od 1908. kao stručni učitelj te od 1909. pa sve do smrti kao profesor. Na prekretnici stoljeća, kad se formira krug zagrebačkih likovnih umjetnika, Rudolf Valdec je s Robertom Frangešom-Mihanovićem, rodonačelnik moderne hrvatske skulpture. Njegova dekorativna, slobodna i reljefna plastika nalazi se na mnogim pročeljima znamenitih zdanja grada Zagreba: Muzeju za umjetnost i obrt (1889.), Trgovačkoj obrtnoj komori (1903.) – danas Etnografskom muzeju, Sveučilišnoj knjižnici (1911/12.) – danas Državnom arhivu, Umjetničkom paviljonu (1898/9.), Palači Croatia Osiguranja (1920/22.), na glavnom gradskom trgu, na Zrinjevcu i Mirogoju i još brojnim zgradama koje su zajedno s Valdecovom skulpturom sastavnica modernog identiteta grada Zagreba. Izveo je i niz nadgrobnih spomenika od kojih ističemo na zagrebačkom Mirogoju: Ivanu Kukuljeviću Sakcinskom i Stjepanu Miletiću, na varaždinskom groblju Vatroslavu Jagiću i na samoborskom počivalištu mrtvih spomenik Ferdi Livadiću. U ranim radovima prevladavaju simbolika i alegorijski sadržaji a u zreлом stvaralaštvu, koje je dosegao već u mladosti, portreti modelirani rukom iskusnoga majstora usmjerenoga na realističku karakterizaciju portretiranih. Među njima se, uz remek-djela poput biste *Cave criticum* iz 1905. i portreta *Josipa J. Strossmayera* iz 1902. izloženih na ovoj izložbi, ističe i portret *Izidora Kršnjavog* iz 1905. izlagan u založbinoj Galeriji na prvom gostovanju Moderne galerije u Čapljini 2016. godine. Rudolf Valdec majstorski je ne samo usvojio tematske i likovne dosege Secesije, nego je u svom stvaralaštvu vrsno i dosljedno slijedio i nadograđivao moderni likovni izričaj realističkoga smjera.

25. JOSIP JURAJ STROSSMAYER, 1902.
bronca; 32 x 22,5 x 25 cm

26. PORTRET ŠIME MAZZURE, 1906.
bronca; 71 x 31,3 x 26,5 cm

27. CAVE CRITICUM (PORTRET VLADIMIRA LUNAČEKA),
1905. bronca; 60 x 33 x 37 cm

POPIS DIJELA

1. PORTRET BRADATOG MUŠKARCA, 1903. – 1905. plaketa odlivena u bronci 1967.; 41,5 x 30 cm
2. PORTRET MLADE ŽENE IZ PROFILA, 1904. – 1905. plaketa odlivena u bronci 1967.; 42,3 x 35 cm
3. BOSANAC NA KONJU, 1908. bronca; 51,5 x 52 x 48 cm
4. BAN JOSIP JELAČIĆ NA KONJU, 1863. bronca; 59 x 47 x 23 cm
5. SVETI JURAJ UBIJA ZMAJA, 1853. bronca; 60 x 22 x 44,5 cm
6. VARIJACIJA NA KRALJEVIĆA MARKA, 1917. mramor; 20 x 14,5 cm
7. PLESAČICA, 1933. bronca; v. 165,5 cm
8. LEŽEĆI ŽENSKI AKT, 1936. terakota; 17 x 21,5 x 52 cm
9. NJEGOVATELJICA RUŽA, 1953. bronca; v. 188 cm
10. AMAZONKA (POBJEDA), 1925. bronca; 73 x 43,5 x 23 cm
11. PORTRET PETRA BRANIJA (Brannyja), 1903. bronca; 54 x 32 x 34 cm
12. PORTRET KARMEN MATIĆ, 1914. bronca; 54,5 x 35 x 30,5 cm
13. PORTRET RUŽE MEŠTROVIĆ, 1915. bronca; 84,5 x 70,5 x 31,8 cm
14. FILOZOF, 1897. bronca; 45 x 31 x 35 cm
15. BACAČ KAMENA, 1904. bronca; 72 x 33 x 23,5 cm
16. SV. LJUDEVIT, 1900. bronca; 62 x 27,5 x 24 cm
17. SVETI DOMINIK, 1893. mramor; 69 x 25,5 x 21,7 cm
18. OTMICA EUROPE, 1923. bronca; v 44 cm
19. DON KIHOT, 1922. bronca; 44,5 x 25 x 43 cm
20. DJEVOJKA RASKOŠNE FRIZURE, oko 1930. alabaster; 17,5 x 7 x 15 cm
21. MUŠKI TORZO, 1934. bronca; 84 x 29 x 21,5 cm
22. POPRSJE MATIJE MRAZOVIĆA, 1876. mramor; 55 x 57 x 32 cm
23. MELODIJA, 1919. bronca; 59 x 33 x 23 cm
24. STUDIJA ZA GLAVU KRISTA, 1942. drvo; 40 x 20 x 24 cm
25. JOSIP JURAJ STROSSMAYER, 1902. bronca; 32 x 22,5 x 25 cm
26. PORTRET ŠIME MAZZURE, 1906. bronca; 71 x 31,3 x 26,5 cm
27. CAVE CRITICUM (PORTRET VLADIMIRA LUNAČEKA), 1905. bronca; 60 x 33 x 37 cm

U UMJETNIČKOJ GALERIJI HRVATSKOG KULTURNOG SREDIŠTA DO SADA SU IZLAGALI

- IZLOŽBA – IZ ZBIRKE HRVATSKOG MODERNOG SLIKARSTVA I KIPARSTVA
iz donacije prof.Vjeke Bože Jaraka
RAĐANJE ULJUDBENOG ŽARIŠTA
21.prosinca-20.siječnja 2007
izložbu priredila Biserka Rauter Plančić

- BLAŽENKA SALAVARDA, ak.slikarica
MOZAICI B.SALAVARDE-plemeniti biljezi
novije sakralne umjetnosti
31.ožujka-30.travnja 2007.
izložbu priredila Biserka Rauter Plančić

- prof. JOSIP POLJAN, ak.kipar
ODRŽANA RADOST STVARALAČKOG ČINA U KIPARSTVU
28.rujna-31.listopada 2007.
izložbu priredila Biserka Rauter Plančić
- IRIS BONDORA DVORNIK, ak.slikarica
SLIKE KRHK TVARNOSTI I MAGIČNE IZGLEDNOSTI
28.rujna-31.listopada 2007.
izložbu priredila Biserka Rauter Plančić

- prof. JOSIP BIFFEL, ak.slikar
BOŽIĆU USUSRET.
23.prosinca 2007.-01.veljače 2008
izložbu priredila Biserka Rauter Plančić

- prof. FRANJO FRANCINA DOLENEC, ak.slikar
O USKRSU 2008.
19.ožujka -24.travnja 2008.
izložbu priredila Biserka Rauter Plančić

- prof. LJUBO LAH, ak.slikar
ulja, akvareli, gvaševi, crteži o 60. obljetnici
slikarova stvaralaštva
izložbu priredila Biserka Rauter Plančić

- JOSIP MARINOVIĆ, ak.kipar
PORTRETI, FIGURE I SKICE
20.rujna -18.listopada 2008.
izložbu priredio Đuro Vandura

- IZLOŽBA U POVODU OTKRIVANJA SPOMENIKA
IVI DULČIĆU
HRVATSKI UMJETNICI U POČAST IVI DULČIĆU
(Josip Biffel, Vladimir Blažanović, Franjo Dolenec,
Iris Bondora Dvornik, Zdenko Grgić, Ljubo Ivančić,
Željko Janeš, Ljubo Lah, Josip Poljan, Đurđa Gudlin Zanoški)
26.rujna 2008.
izložbu priredila Biserka Rauter Plančić

-prof. JOSIP POLJAN, ak.kipar
OTKRIVANJE SPOMENIKA
IVO DULČIĆ – HRVATSKI SLIKAR
27.rujna 2008., park u Čapljini

-ĐURĐA GUDLIN ZANOŠKI, ak.kiparica
RETROSPEKTIVA
20.prosinca 2008.-31.siječnja 2009.
izložbu priredila Biserka Rauter Plančić

-prof. KRUNO BOŠNJAK, ak.kipar
ZAUSTAVLJENI GOSTI
04.travnja-02.svibnja 2009.
izložbu priredila Biserka Rauter Plančić

-prof. ZLATKO UGLJEN, arhitekt
50 GODINA UMJETNOSTI GRAĐENJA
07.studen -05.prosinca 2009.

-JOSIP BIFFEL, IRIS BONDORA DVORNIK,
FRANJO FRANCINA DOLENEC, ĐURO SEDER
BOŽIĆNA IZLOŽBA
19.prosinca 2009.-23.siječnja 2010.
Izložbu priredila Biserka Rauter Plančić

- Josip Biffel, Vasilije Josip Jordan, Josip Poljan,
Ljubo Lah, Blaženka Salavarda, Francina
Dolenec, Zdenko Grgić, Ante Despot, Radoslav
Viličić, Leila Michieli Vojvoda, Đuro Seder,
Slavko Šohaj, Zlatko Keser i Šime Vulas

POSTAJE KRIŽNOG PUTA U DJELIMA
HRVATSKIH LIKOVNIH UMJETNIKA
27.ožujka -24.travnja 2010.
Izložbu priredila Biserka Rauter Plančić

-OTVORENJE GALERIJE VJEKO BOŽO JARAK
GALERIJA MODERNE UMJETNOSTI PODKOSA U DUBRAVAMA
29.svibnja 2010.
izložbu priredili: Zlatko Ugljen projektant galerije i
Biserka Rauter Plančić

-prof. JOSIP BIFFEL, ak.slikar
BOŽIĆU USUSRET, slike i mozaici
18.prosinca 2010.-01.veljače 2011.
izložbu priredila Biserka Rauter Plančić

-prof. ŠIME VULAS, ak.kipar
USKRSU USUSRET, skulpture i crteži
16.travnja -21.svibnja 2011.
izložbu priredila Biserka Rauter Plančić

-TIHOMIR LONČAR, ak.slikar
OD PASTORALNOG PREMA SAKRALNOM
17.rujna -15.listopada 2011.
izložbu priredio Stanko Špoljarić

-prof. ĐURO SEDER
ZAGLEDANI U BESKRAJ
17.prosinca 2011.-21.siječnja 2012.
izložbu priredio prof. Mirko Jozić

-KATARINE ŽANIĆ MICHIELI, ak.slikar,
prof. VALERIJA MICHIELI, ak.kipar,
prof. LEILE MICHIELI VOJVODA, ak.slikar
UPRISUTNJENA SLUTNJA TRANSCEDENTALNOG
31. ožujka - 5. svibnja 2012.
izložbu priredio prof. Stanko Špoljarić

-prof. V. JOSIP JORDAN
JORDAN, izložba slika i ČETRNAEST POSTAJA KRIŽNOG PUTA
iz crkve sv. Frane oo konventualaca u Splitu
20. listopada – 17. studenoga 2012.
izložbu priredila Biserka Rauter Plančić

-Josip Biffel,Iris Bondora Dvornik, Bruno Bulić, Kruno Bošnjak, Zdenko Grgić, Ljubo
Ivančić, Đurđa Gudlin Zanoški, Želimir Janeš, Kuzma Kovačić, Zlatica Kovačićek
Poljan, Ljubo Lah, Stipo Ledić, Josip Marinović, Valerije Michieli, Omer Mujadžić,
Josip Poljan, Šime Vulas, Nikola Reiser, Đuro Seder, Stipe Sikirica, Slavko Šohaj,
Zlatko Šulentić, Marija Ujević Galetović
PORTRETI
u dvije hercegovačke zbirke likovne umjetnosti 20. stoljeća,
skulpture i crteži
15. prosinca 2012. – 19. siječnja 2013.
izložbu priredila Biserka Rauter Plančić

-prof. ANTON VRLIĆ, ak.slikar
USKRSU USUSRET
23. ožujka - 20. travnja 2013.
izložbu priredila Biserka Rauter Plančić

-IVAN MAREKOVIĆ, ak.slikar
IZGLED I SLUTNJA KRAJOLIKA
08. lipnja - 06. srpnja 2013.
izložbu priredio prof. Stanko Špoljarić

-prof. KUZMA KOVAČIĆ
RETROSPEKTIVNA IZLOŽBA SKULPTURA
14. rujna - 12. listopada 2013
izložbu priredili Biserka Rauter Plančić i Milan Bešlić

-TOMISLAV BUNTAK
SLIKE BOŽIĆU I OTKRIVENJU USUSRET
21. prosinca - 25. siječnja 2014.
izložbu priredila Biserka Rauter Plančić

-prof. KRUNO BOŠNAK, ak. kipar
SLIJEDITI NJEGA - KRIŽNI PUT
12. travnja - 10. svibnja 2014.
izložbu priredio Nikola Albaneže

-prof. ŠIME PERIĆ
SVEČANOST OBLIKA, slike i skulpture
12. rujna - 11. listopada 2014.
izložbu priredila Biserka Rauter Plančić

-TOMISLAV OSTOJA
SKULPTURE I SLIKE, iz donacije gradu Zagrebu
13. prosinca - 10. siječnja 2014.
izložbu priredila Biserka Rauter Plančić

-ZLATKO KESER
DUHOVNI TRAG CRTAČEVE RUKE
28. ožujka - 02. svibnja 2015.
izložbu priredili Biserka Rauter Plančić i Milan Bešlić

-UMJETNIČKA KOLONIJA ČAPLJINA
LIKOVNA KOLONIJA ČAPLJINA 2005.-2015.
19. rujna - 17. listopada 2015.
izložbu priredio Stanko Špoljarić

-STIPE SIKIRICA
KIPAR PJESNIŠTVA I PJESNIK KIPARSTVA
Božićna izložba u godini obilježavanja
300. obljetnice slavne obrane Sinja 1715.
19. prosinca 2015 - 23. siječnja 2016.
izložbu priredila Biserka Rauter Plančić

-prof. ZDENKO GRGIĆ
IZLOŽBA SKULPTURA, RELJEFA I SLIKA
USUSRET USKRSU 2016.
19. ožujka - 23. travnja 2016.
izložbu priredila Biserka Rauter Plančić

- PRVACI HRVATSKE MODERNE

Vlaho BUKOVAC, Menci Clement CRNČIĆ,
Branislav DEŠKOVIĆ, Oton IVEKOVIĆ, Gabriel JURKIĆ,
Ivan KERDIĆ, Ferdo KOVAČEVIĆ, Miroslav KRALJEVIĆ,
Frano KRŠINIĆ, Nikola MAŠIĆ, Celestin Mato MEDOVIĆ,
Ivan MEŠTROVIĆ, Robert Frangeš MIHANOVIĆ, Josip RAČIĆ,
Mirko RAČKI, Marko RAŠICA, Slava RAŠKAJ, Ivan RENDIĆ,
Bela Csikos SESSIA, Zlatko ŠULENTIĆ, Rudolf VALDEC,
Emanuel VIDOVIĆ
24. rujna - 22. listopada 2016.
izložbu priredila Biserka Rauter Plančić

-USUSRET BOŽIĆU

DJELA HRVATSKIH LIKOVNIH UMJETNIKA
17. prosinca 2016 - 21. siječnja 2017.
izložbu priredila Biserka Rauter Plančić

- DESET GODINA ULJUDBENOG ŽARIŠTA

08. travnja - 06. svibnja 2017.
izložbu priredila Biserka Rauter Plančić

- MARIJA UJEVIĆ GALETOVIĆ

kiparica, slikarica, akademkinja
i umjetnica kojoj se svaki put posreći
23. rujna - 21. listopada 2017.
izložbu priredila Biserka Rauter Plančić

- SLAVKO ŠOHAJ

DONACIJE • ZBIRKE
16. prosinca 2017. - 20. siječnja 2018.
izložbu priredila Biserka Rauter Plančić

- VELIKANI HRVATSKE MODERNE

24. ožujka - 28. travnja 2018.
izložbu priredila Biserka Rauter Plančić

- SJEĆANJE NA

FRANU ŠIMUNOVIĆA I KSENIJU KANTOCI
29. rujna - 27. listopada 2018.
izložbu priredila Biserka Rauter Plančić

- MARINE I KRAJOBRAZI

Blažena znamenja hrvatskog slikarstva novoga doba
15. prosinac 2018. - 19. siječnja 2019.
izložbu priredila Biserka Rauter Plančić

- ZLATKO ŠULENTIĆ

Izložba o Uskrsu 2019.
13. travnja - 11. svibnja 2019.
izložbu priredila Biserka Rauter Plančić

Nakladnik: Založba kralja Tomislava - Čapljina

Za nakladnika: Stjepan Šutalo

Uredništvo: Vjeko Božo Jarak
Biserka Rauter Plančić
Mara Bošković
Stjepan Šutalo
Perica Jurković
Zdenko Vego
Dragan Vrankić
Miroslav Đevenica
Pero Marković

Koncept izložbe i postav: Biserka Rauter Plančić

Tekst: Biserka Rauter Plančić

Fotografije: Goran Vranić

Grafičko oblikovanje: Slavko Knežević
Perica Jurković
Pero Marković

Tisak: Grafotisak, Grude

Naklada: 500 primjeraka

CIP - Katalogizacija u publikaciji
Nacionalna i univerzitetska biblioteka
Bosne i Hercegovine, Sarajevo

069.02:7]:061.4(497.6 Čapljina)(083.824)
730(083.824)

RAUTER Plančić, Biserka

Rarissima iz zbirke kiparstva Moderne galerije : Čapljina, 21. rujna - 17. listopada 2019. / [koncept izložbe i postav Biserka Rauter Plančić ; tekst Biserka Rauter Plančić ; fotografije Goran Vranić]. - Čapljina : Založba kralja Tomislava, 2019. - 53 str. : ilustr. ; 24 cm. - (Založba Kralja Tomislava ; 43)

ISBN 978-9958-576-24-9

COBISS.BH-ID 27998726